

Федун І.Л.

д.е.н., професор,

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

ORCID: 0000-0002-1012-9970

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА СТІЙКІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ЦИКЛІЧНОСТІ

Анотація. В умовах сучасного розвитку економіки, що характеризується зростанням нестабільності, посиленням глобальних викликів та циклічним характером економічної динаміки, проблема забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання набуває особливої актуальності. Циклічність економічних процесів обумовлює зміну умов функціонування підприємств, трансформацію ризиків і загроз, а також потребу в адаптації систем управління до фаз економічного зростання, спаду, кризи та відновлення. Особливо чутливою до таких змін є будівельна галузь, яка вирізняється високою капітало- та ресурсоемістю, тривалими виробничими циклами, значною залежністю від інвестиційного середовища та коливань платоспроможного попиту.

У статті досліджено теоретико-методологічні засади управління економічною безпекою та стійкістю суб'єктів господарювання будівельної галузі в умовах циклічної економіки. Економічна безпека розглядається як динамічна характеристика, що відображає здатність підприємств протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам, адаптуватися до макроекономічних коливань та забезпечувати безперервність і ефективність господарської діяльності в довгостроковій перспективі. Теоретичну основу дослідження становлять положення теорії економічних циклів, системного й інституційного підходів, теорії ризиків та концепції стійкості.

У ході дослідження систематизовано специфічні загрози та ризики, притаманні будівельній галузі на різних фазах економічного циклу, зокрема фінансові, інвестиційні, виробничі, контрактні та інституційні ризики. Обґрунтовано, що їх інтенсивність, структура та економічні наслідки істотно змінюються залежно від фази циклу, що зумовлює необхідність застосування фазово-диференційованого підходу до управління економічною безпекою.

Запропоновано інструменти підвищення стійкості будівельних підприємств у різних фазах економічного циклу, серед яких диверсифікація діяльності, управління фінансовими потоками і ліквідністю, формування резервів, оптимізація витрат, розвиток людського капіталу, впровадження інноваційних і цифрових рішень. Зроблено висновок, що інтеграція управління ризиками, економічною безпекою та стратегічною стійкістю дозволяє підвищити адаптаційний потенціал суб'єктів господарювання будівельної галузі та забезпечити їх стабільний розвиток в умовах циклічної економіки.

Ключові слова: економічна безпека; економічна і фінансова стійкість підприємств; результативність; циклічна економіка; економічні цикли; підприємства; управління ризиками; фінансова стійкість; адаптаційне управління; антициклічне управління; кризові явища; стратегічна стійкість; розвиток будівельних підприємств; інституційні загрози; довгостроковий розвиток; економічна нестабільність.

Постановка проблеми. Економічна циклічність є іманентною характеристикою розвитку національної та світової економіки, що проявляється у чергуванні фаз піднесення, спаду, кризи та відновлення. В умовах циклічних коливань особливої гостроти набувають питання економічної безпеки та стійкості суб'єктів господарювання, оскільки саме

в кризових фазах загострюються фінансові, інвестиційні, виробничі та соціальні ризики їх функціонування.

Галузь будівництва належить до найбільш циклічно чутливих секторів економіки, оскільки її розвиток прямо залежить від макроекономічної динаміки, стану інвестиційного клімату, платоспроможного попиту, доступу

до фінансових ресурсів та державної регуляторної політики. У періоди економічного піднесення будівництво виступає локомотивом економічного зростання, активізуючи суміжні галузі – промисловість будівельних матеріалів, транспорт, енергетику, сферу послуг. Натомість у фазах спаду саме будівельні підприємства першими стикаються зі скороченням обсягів робіт, заморожуванням інвестиційних проєктів, зростанням дебіторської заборгованості та фінансовою нестабільністю.

В умовах повторюваних макроекономічних криз, посилення глобальної невизначеності та структурних трансформацій економіки здатність будівельних підприємств підтримувати належний рівень економічної безпеки та адаптаційної стійкості стає ключовою передумовою їх виживання й довгострокового розвитку. Недостатній рівень економічної безпеки суб'єктів будівельного комплексу призводить не лише до втрати ними конкурентних позицій, а й створює загрози реалізації інфраструктурних проєктів, житлового будівництва, відбудови територій та соціально-економічного розвитку країни в цілому.

Особливої актуальності проблема набуває з огляду на те, що будівельні підприємства функціонують у середовищі підвищених фінансових, інституційних та технологічних ризиків, серед яких:

- висока капітало- та ресурсоемність будівельних проєктів;
- тривалий інвестиційно-виробничий цикл;
- залежність від зовнішнього фінансування;
- коливання вартості матеріальних ресурсів;
- нестабільність договірних відносин та платіжної дисципліни контрагентів.

У таких умовах забезпечення економічної безпеки не може обмежуватися реактивним управлінням ризиками, а потребує формування системної моделі стійкого розвитку будівельних суб'єктів господарювання, орієнтованої на прогнозування циклічних коливань, диверсифікацію джерел фінансування, підвищення організаційно-економічної гнучкості та інституційної надійності.

З огляду на зазначене, дослідження економічної безпеки та стійкості суб'єктів господарювання в умовах циклічності саме з позиції розвитку будівництва є актуальним і практично значущим. Воно дозволяє поглибити теоретико-методологічні засади управління

економічною безпекою в циклічній економіці; виявити специфічні загрози та ризики, притаманні будівельній галузі; обґрунтувати інструменти підвищення стійкості будівельних підприємств у різних фазах економічного циклу; сформулювати науково обґрунтовані рекомендації щодо забезпечення сталого розвитку будівельного комплексу в довгостроковій перспективі.

Мета дослідження – теоретико-методологічне обґрунтування та розроблення науково-практичних підходів до забезпечення економічної безпеки та стійкості суб'єктів господарювання будівельної галузі в умовах циклічного розвитку економіки з урахуванням галузевих ризиків, фаз економічного циклу та специфіки виробничо-інвестиційної діяльності..

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Узагальнення наукових підходів до економічної безпеки підприємств свідчить, що сучасна економічна наука розглядає її з точки зору поєднання фінансових, організаційних, стратегічних та інформаційно-аналітичних інструментів забезпечення стійкості підприємства.

У сучасних наукових дослідженнях питання економічної безпеки суб'єктів господарювання розглядається як одна з базових передумов їх стабільного функціонування та довгострокового розвитку, особливо в умовах нестабільного та циклічного економічного середовища. Значна частина наукових праць акцентує увагу на необхідності поєднання механізмів економічної безпеки з інструментами стратегічної адаптації підприємств, що є особливо актуальним для будівельної галузі [1; 10].

У роботах, присвячених економічній безпеці будівельних підприємств, підкреслюється її багатокомпонентний характер та тісний зв'язок із потенціалом розвитку підприємства. Зокрема, дослідження, представлені у [2], розкривають управління економічною безпекою як складову економічного потенціалу, що формується під впливом зовнішньої циклічної динаміки та внутрішніх ресурсних обмежень. Аналогічний підхід простежується і в [10], де економічна безпека розглядається як інтегрований елемент стратегічної стійкості підприємств будівельної галузі.

Окремий напрям наукових досліджень присвячений ідентифікації та систематизації ризиків і загроз економічній безпеці підприємств будівельної галузі. У цьому контексті

значущими є праці [3; 13], в яких досліджено вплив кризових явищ, зокрема пандемічних та глобальних шоків, на рівень економічної безпеки будівельних підприємств. У зазначених роботах доведено, що циклічні коливання економічної активності суттєво підсилюють фінансові, інвестиційні та операційні ризики, що потребує впровадження проактивних інструментів управління безпекою.

Важливе місце в сучасній науковій дискусії займає концепція стійкості, яка розглядається як здатність будівельних підприємств адаптуватися до циклічних і кризових змін зовнішнього середовища. Системний аналіз еволюції поняття стійкості в будівельній галузі наведено в оглядових дослідженнях, де стійкість трактується як поєднання організаційної, фінансової та інституційної гнучкості підприємств [4; 5]. У таких роботах обґрунтовано необхідність переходу від фрагментарних підходів до формування комплексних моделей стійкого розвитку будівельних суб'єктів господарювання.

Циклічна природа розвитку будівельної галузі ґрунтовно розкрита в класичних наукових працях, у яких будівництво розглядається як одна з найбільш чутливих до економічних циклів галузей [6; 7]. Автори підкреслюють, що коливання обсягів будівельної активності значною мірою визначають фінансову стійкість підприємств та рівень їх економічної безпеки. Саме тому циклічність розглядається не лише як зовнішній чинник, а як системна умова формування стратегій розвитку і антикризового управління.

У сучасних дослідженнях дедалі більшої уваги надається інструментальному забезпеченню діагностики економічної безпеки. Запропоновано різні методи оцінювання фінансової та економічної складових безпеки, зокрема економетричні моделі, методи фінансових потоків і внутрішнього аудиту [9; 12; 14; 16]. Ці підходи створюють методичну основу для своєчасного виявлення загроз і розроблення превентивних управлінських рішень у фазах економічного спаду.

Окремий вектор досліджень спрямований на впровадження інноваційних та цифрових інструментів у систему забезпечення економічної безпеки й конкурентоспроможності підприємств. Зокрема, в роботах [11] обґрунтовується доцільність використання інструментів штучного інтелекту для підвищення адаптивності підприємств до нестійкого рин-

кового середовища. Такі підходи набувають особливої актуальності в умовах прискореної трансформації бізнес-моделей будівельної галузі. Також у [8] наголошується на ролі соціальних та інституційних чинників у забезпеченні економічної безпеки будівельних підприємств. Зокрема, корпоративна соціальна відповідальність розглядається як інструмент зниження нефінансових ризиків та підвищення довіри стейкхолдерів, що позитивно впливає на загальний рівень безпеки та стійкості підприємств.

Аналіз наукових джерел свідчить про відсутність уніфікованого підходу до забезпечення економічної безпеки та стійкості будівельних підприємств з урахуванням фаз економічного циклу. Більшість досліджень зосереджуються на окремих аспектах — ризиках, фінансовій безпеці або стійкості, — що актуалізує потребу у формуванні комплексного підходу до управління економічною безпекою суб'єктів господарювання будівельної галузі в умовах циклічності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичною основою управління економічною безпекою в циклічній економіці є положення теорії економічних циклів, системної економічної теорії, інституціональної економіки та теорії ризику. Згідно з теорією економічних циклів, господарська діяльність розвивається в межах повторюваних фаз — піднесення, перегріву, спаду та депресії, кожна з яких характеризується специфічним набором макроекономічних параметрів, ризиків і загроз для підприємств. У цьому контексті економічна безпека трактується не як статичний стан захищеності, а як динамічна здатність суб'єкта господарювання зберігати функціональну цілісність і потенціал розвитку за умов циклічних збурень.

Системний підхід дозволяє розглядати економічну безпеку як комплексну багаторівневу систему, що включає фінансову, виробничу, інвестиційну, кадрову, інноваційну та інформаційну складові. В умовах циклічності ці складові змінюють відносну значущість залежно від фази економічного циклу, що потребує гнучкої перебудови управлінських пріоритетів. Інституціональна теорія доповнює зазначені положення, акцентуючи увагу на впливі регуляторного середовища, контрактних відносин і поведінкових факторів на стійкість економічних систем у періоди циклічних змін.

Важливе теоретичне значення має інтеграція концепції економічної безпеки з теорією стійкості. У цьому аспекті управління економічною безпекою спрямовується не лише на мінімізацію поточних загроз, але й на формування здатності до адаптації, відновлення та трансформації бізнес-моделей у відповідь на циклічні шоки.

Методологічні засади управління економічною безпекою в циклічній економіці базуються на поєднанні процесного, ризик-орієнтованого, адаптивного та ситуаційного підходів. Процесний підхід передбачає розгляд управління економічною безпекою як безперервного циклу, що включає ідентифікацію загроз, оцінювання рівня безпеки, розроблення управлінських рішень, їх реалізацію та контроль результатів. Такий підхід дозволяє забезпечити системність і послідовність управлінських дій у різних фазах економічного циклу.

Ризик-орієнтований підхід є ключовим у циклічній економіці, оскільки саме економічні коливання виступають джерелом кумулятивних і системних ризиків. Методологія управління економічною безпекою в цьому випадку ґрунтується на кількісній та якісній оцінці ризиків, прогнозуванні їх впливу на фінансову стійкість підприємства та формуванні превентивних механізмів реагування. Значну роль відіграють сценарні методи та стрес-тестування, які дозволяють моделювати наслідки різних варіантів циклічного розвитку економіки.

Адаптивний підхід орієнтований на гнучке коригування параметрів функціонування підприємства відповідно до змін зовнішнього середовища. В умовах економічної циклічності управління економічною безпекою передбачає використання інструментів диверсифікації діяльності, оптимізації структури витрат, управління ліквідністю та резервами. Адаптивність розглядається як необхідна умова підтримання безпеки в умовах нестабільного попиту та коливань фінансових ринків.

Ситуаційний підхід доповнює зазначені методологічні засади, передбачаючи вибір управлінських інструментів залежно від конкретної фази економічного циклу. Так, у фазах економічного зростання акцент робиться на стратегічних інвестиціях та інноваціях, тоді як у періоди спаду пріоритетами управління

економічною безпекою стають збереження ліквідності, зниження боргового навантаження та посилення контролю за ризиками.

Таким чином, теоретико-методологічні засади управління економічною безпекою в циклічній економіці формуються на основі синтезу теорії економічних циклів, системного та інституціонального підходів, а також методології управління ризиками та адаптації. Управління економічною безпекою в цьому контексті набуває стратегічного характеру і спрямовується на забезпечення не лише поточної стабільності, але й довгострокової стійкості суб'єктів господарювання в умовах повторюваних економічних коливань.

Наведена в табл.1 систематизація загроз і ризиків притаманних будівельній галузі та відповідних інструментів підвищення стійкості будівельних підприємств відображає антициклічний підхід до управління економічною безпекою підприємств в умовах циклічної економіки.

Так, у фазі економічного зростання будівельні підприємства функціонують в умовах підвищеного попиту та активізації інвестиційних процесів. Водночас саме на цьому етапі формуються довгострокові загрози економічній безпеці, пов'язані з перегрівом ринку, надмірною інвестиційною експансією, зростанням вартості матеріальних ресурсів і дефіцитом кваліфікованої робочої сили. Такі ризики зумовлюють необхідність застосування інструментів, спрямованих на стримування фінансових дисбалансів, зокрема обмеження боргового навантаження, диверсифікацію портфеля будівельних проєктів і запровадження фінансового контролінгу.

Фаза *«пік економічної активності»* характеризується максимальним навантаженням на виробничі та фінансові ресурси будівельних підприємств. У цей період зростають ризики завищення вартості активів, порушення строків реалізації проєктів та зниження операційної ефективності. Економічні наслідки таких процесів проявляються у погіршенні ліквідності та накопиченні прихованих фінансових загроз, які можуть реалізуватися у наступній фазі циклу. З метою підвищення стійкості в піковій фазі доцільним є формування фінансових резервів, посилення ризик-менеджменту та використання сценарного планування з урахуванням можливого погіршення макроекономічної ситуації.

Таблиця 1. Загрози та інструменти підвищення стійкості будівельних підприємств у фазах економічного циклу

Фаза економічного циклу	Загрози та ризики для будівельної галузі	Економічні наслідки для підприємств	Інструменти підвищення стійкості
Зростання	• Перегрів ринку та надмірне розширення інвестицій • Зростання вартості будівельних матеріалів і робочої сили • Дефіцит кваліфікованих кадрів • Підвищення фінансових зобов'язань	• Зростання собівартості проєктів • Формування довгострокових фінансових ризиків • Зниження маржинальності в перспективі	• Обмеження надмірної боргової експансії • Диверсифікація портфеля проєктів • Використання довгострокових контрактів на ресурси • Впровадження фінансового контролінгу
Пік (перегрів економіки)	• Спекулятивне зростання попиту • Завищення вартості активів і земельних ресурсів • Збільшення строків реалізації проєктів • Зростання операційних ризиків	• Погіршення ліквідності в майбутніх періодах • Підвищення імовірності незавершеного будівництва	• Формування фінансових резервів і страхових фондів • Посилення ризик-менеджменту • Обмеження незабезпечених інвестицій • Сценарне планування
Рецесія	• Різке скорочення попиту на будівельну продукцію • Заморожування інвестиційних проєктів • Неплатоспроможність замовників • Зростання дебіторської заборгованості	• Падіння доходів і прибутковості • Дефіцит обігових коштів • Загроза банкрутства	• Жорстке управління витратами • Перегляд договірних зобов'язань • Управління ліквідністю та грошовими потоками • Переорієнтація на державні та інфраструктурні проєкти
Депресія	• Масове згорання будівельної діяльності • Руйнування ланцюгів постачання • Фінансова нестабільність банківського сектору • Соціальні ризики та відтік кадрів	• Хронічний дефіцит фінансових ресурсів • Втрата виробничого потенціалу • Зниження конкурентоспроможності	• Антикризове управління • Оптимізація організаційної структури • Збереження ключових компетенцій • Підтримка економічної безпеки через стратегічні альянси
Відновлення	• Невизначеність темпів відновлення ринку • Обмежений доступ до фінансування • Технологічне відставання	• Повільне зростання результативності • Втрата частки ринку	• Інвестиції в інновації та цифровізацію • Оновлення бізнес-моделей • Розвиток людського капіталу • Підвищення інституційної та організаційної гнучкості

Розроблено автором

У фазі «рецесії» ризики для підприємств будівельної галузі істотно посилюються. Характерними є скорочення попиту на будівельну продукцію, заморожування інвестиційних проєктів, зростання неплатоспроможності замовників і накопичення дебіторської заборгованості. Це безпосередньо впливає на

фінансову стійкість підприємств і створює загрози дефіциту обігових коштів. Відповідно, інструменти управління економічною безпекою в цій фазі зосереджуються на жорсткому контролі витрат, управлінні ліквідністю, перегляді договірних зобов'язань та переорієнтації діяльності на більш стабільні

сегменти ринку, зокрема інфраструктурне або державне будівництво.

Фаза «депресії» є найбільш небезпечною з погляду економічної безпеки будівельних підприємств. Для неї характерне масове згорання будівельної діяльності, руйнування ланцюгів постачання, фінансова нестабільність та посилення соціальних ризиків, зокрема відтік кадрів. За таких умов основними наслідками стають втрата виробничого потенціалу та зниження конкурентоспроможності підприємств. Управління економічною безпекою в кризовій фазі передбачає застосування антикризових інструментів, оптимізацію організаційних структур, збереження ключових компетенцій та налагодження стратегічних партнерств як механізму мінімізації системних ризиків.

У фазі «економічного відновлення» основними загрозами залишаються невизначеність темпів зростання, обмежений доступ до фінансових ресурсів і можливе технологічне відставання підприємств. Це зумовлює потребу в інструментах, спрямованих на оновлення бізнес-моделей, інвестування в інновації та цифровізацію, розвиток людського капіталу й організаційну гнучкість. Саме на цьому етапі закладаються передумови для формування довгострокової стійкості та підвищення рівня економічної безпеки в наступному циклі економічного зростання.

Описана система загроз, ризиків і управлінських інструментів підтверджує, що економічна безпека будівельних підприємств має динамічний характер і повинна забезпечуватися з урахуванням фаз економічного циклу. Застосування фазово-орієнтованого підходу дозволяє підвищити адаптаційну здатність суб'єктів господарювання будівельної галузі та забезпечити їх стійкий розвиток в умовах циклічної економіки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що економічна безпека суб'єктів господарювання в умовах циклічної економіки має динамічний, багатовимірний і фазово зумовлений характер. Будівельна галузь як одна з найбільш чутливих до макроекономічних коливань сфер економічної діяльності зазнає посиленого впливу циклічних процесів, що зумовлює підвищену концентрацію фінансових, інвестиційних, виробничих та інституційних ризиків. У зв'язку з цим забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств не може розглядатися як разовий або статич-

ний захід, а повинно формуватися як безперервний процес адаптаційного управління.

У процесі дослідження встановлено, що у різних фазах економічного циклу трансформуються як характер загроз і ризиків для будівельних підприємств, так і пріоритети управлінських рішень у сфері економічної безпеки. У фазах зростання та піку економічної активності домінують ризики перегріву ринку, надмірної інвестиційної експансії та накопичення фінансових дисбалансів, тоді як у періоди спаду та кризи вирішального значення набувають проблеми ліквідності, платоспроможності та збереження виробничого потенціалу. Це підтверджує доцільність застосування фазово-диференційованого підходу до управління економічною безпекою в будівельній галузі.

Теоретичною основою управління економічною безпекою в циклічній економіці є синтез положень теорії економічних циклів, системного та інституціонального підходів, а також концепції стійкості (resilience). У цьому контексті економічна безпека інтерпретується не тільки як здатність протистояти загрозам, а і як можливість підприємства адаптуватися до циклічних змін, відновлювати порушені процеси та трансформувати власні бізнес-моделі відповідно до нових умов функціонування.

З методологічної точки зору доведено, що ефективно управління економічною безпекою будівельних підприємств у циклічній економіці потребує комплексного використання процесного, ризик-орієнтованого, адаптивного та ситуаційного підходів. Саме поєднання цих підходів дозволяє забезпечити системність управління, своєчасну ідентифікацію загроз, оцінювання їх впливу та формування превентивних і коригувальних управлінських рішень залежно від фази економічного циклу.

На основі узагальнення теоретичних положень і результатів аналізу специфічних ризиків будівельної галузі встановлено, що ключовими інструментами підвищення економічної стійкості підприємств є диверсифікація діяльності, управління фінансовими потоками та ліквідністю, формування резервів, підвищення організаційної гнучкості, розвиток людського капіталу та впровадження інноваційних і цифрових технологій. Застосування зазначених інструментів у фазово-орієнтованій логіці дозволяє знизити вразливість підприємств до циклічних шоків та мінімізувати втрати в кризові періоди.

Література

1. Kucherenko O., Bartko V., Konchakivskiyi O. Economic security and strategic adaptation of construction enterprises in the phases of crisis changes and turbulence // *Ways to Improve Construction Efficiency*. 2022. № 49. P. 282–292. DOI: <https://doi.org/10.32347/2707-501X.2022.49.282-292>.
2. Borovyk M., Voloshan M. Management of economic security as a component of the development potential of domestic construction enterprises // *Економіка та суспільство*. 2024. № 67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-114>.
3. Onyshchenko S., Hlushko A., Maslii O. та ін. Risks and threats to economic security of enterprises in the construction industry under pandemic conditions // *Lecture Notes in Business Information Processing*. Springer, 2022. P. 711–724. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-85043-2_66.
4. Li J., Yu H., Deng X. A systematic review of the evolution of the concept of resilience in the construction industry // *Buildings*. 2024. Vol. 14, No. 9. Article 2643. DOI: <https://doi.org/10.3390/buildings14092643>.
5. Wieland A., Wallenburg C. M. Dealing with supply chain risks: Linking risk management practices and strategies to performance // *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*. 2013. Vol. 43, No. 3. <https://doi.org/10.1108/IJPDLM-01-2012-002>.
6. Gruneberg S., Francis N. Construction and cyclicity // In: *The Economics of Construction*. Cambridge : Cambridge University Press, 2018. P. 119–144. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781788210164.009>.
7. Low S. Pheng, Lau S. Hou. The economy and the construction industry // In: *Construction Quality and the Economy*. Singapore : Springer, 2019. P. 21–54. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-13-5847-0_2.
8. Loktionova Y., Matsapura O. Corporate social responsibility in the economic security system of a construction enterprise // *Building Production*. 2024. No. 78. P. 103–109. DOI: <https://doi.org/10.36750/2524-2555.78.103-109>.
9. Lysytsia N. Methods and approaches for the diagnostics of the economic security of the enterprise // *Building Production*. 2024. No. 77. P. 11–17. DOI: <https://doi.org/10.36750/2524-2555.77.11-17>.
10. Palahitskiy V., Kazmin O., Koshovy B., Shokotko O., Sysko O. Economic security and strategic sustainability of construction enterprises in conditions of cyclical fluctuations // *Ways to Improve Construction Efficiency*. 2023. Vol. 52, No. 3. P. 170–178. DOI: [https://doi.org/10.32347/2707-501X.2023.52\(3\).170-178](https://doi.org/10.32347/2707-501X.2023.52(3).170-178).
11. Stetsenko S., Sorokina L., Izmailova K. Model of a company competitiveness control by means of artificial intelligence tools // *International Journal of Emerging Trends in Engineering Research*. 2021. Vol. 9, No. 2. P. 60–65. DOI: <https://doi.org/10.30534/ijeter/2021/08922021>.
12. Goiko A. F., Sorokina L. V. Simulation of the range of economic security of contracting construction enterprises // *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2024. No. 34-02. P. 59–74. DOI: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2024-34-00-038>.
13. Chekh N., Vershynina D., Lub A. The main risks of economic security of the construction industry enterprises, their identification and management // *Innovative Technologies and Scientific Solutions for Industries*. 2019. No. 2 (8). P. 113–124. DOI: <https://doi.org/10.30837/2522-9818.2019.8.113>.
14. Khoma I., Gaiduchok O., Markovych Kh. Modeling the financial flows impact on the diagnosis of an enterprise's economic security level // *Mathematical Modeling and Computing*. 2023. Vol. 10, No. 2. P. 458–473. DOI: <https://doi.org/10.23939/mmc2023.02.458>.
15. Forrester S. V., Ustinova G. H., Popok L. E. Economic security of construction industry enterprises // In: *IPM 2020, Lecture Notes in Networks and Systems*. Springer, 2021. Vol. 161. P. 675–683. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-60926-9_84.
16. Berzhanir I. Diagnostics of financial security in the internal audit system of the enterprise // *Social Economics*. 2023. No. 65. DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2023-65-08>.

References

1. Kucherenko, O., Bartko, V., & Konchakivskiyi, O. (2022). Economic security and strategic adaptation of construction enterprises in the phases of crisis changes and turbulence. *Ways to Improve Construction Efficiency*, 49, 282–292. <https://doi.org/10.32347/2707-501X.2022.49.282-292>
2. Borovyk, M., & Voloshan, M. (2024). Management of economic security as a component of the development potential of domestic construction enterprises. *Ekonomika ta suspilstvo*, 67. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-114>
3. Onyshchenko, S., Hlushko, A., Maslii, O., Skryl, V., & others. (2022). Risks and threats to economic security of enterprises in the construction industry under pandemic conditions. In *Lecture Notes in Business Information Processing* (pp. 711–724). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-85043-2_66
4. Li, J., Yu, H., & Deng, X. (2024). A systematic review of the evolution of the concept of resilience in the construction industry. *Buildings*, 14(9), Article 2643. <https://doi.org/10.3390/buildings14092643>
5. Wieland A., Wallenburg C. M. Dealing with supply chain risks: Linking risk management practices and strategies to performance // *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*. 2013. Vol. 43, No. 3. <https://doi.org/10.1108/IJPDLM-01-2012-002>.
6. Gruneberg, S., & Francis, N. (2018). Construction and cyclicity. In *The economics of construction* (pp. 119–144). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781788210164.009>
7. Low, S. P., & Lau, S. H. (2019). The economy and the construction industry. In *Construction quality and the economy* (pp. 21–54). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-13-5847-0_2
8. Loktionova, Y., & Matsapura, O. (2024). Corporate social responsibility in the economic security system of a construction enterprise. *Building Production*, 78, 103–109. <https://doi.org/10.36750/2524-2555.78.103-109>
9. Lysytsia, N. (2024). Methods and approaches for the diagnostics of the economic security of the enterprise. *Building Production*, 77, 11–17. <https://doi.org/10.36750/2524-2555.77.11-17>

10. Palahitskyi, V., Kazmin, O., Koshovy, B., Shokotko, O., & Sysko, O. (2023). Economic security and strategic sustainability of construction enterprises in conditions of cyclical fluctuations. *Ways to Improve Construction Efficiency*, 52(3), 170–178. [https://doi.org/10.32347/2707-501X.2023.52\(3\).170-178](https://doi.org/10.32347/2707-501X.2023.52(3).170-178)
11. Stetsenko, S., Sorokina, L., & Izmailova, K. (2021). Model of a company competitiveness control by means of artificial intelligence tools. *International Journal of Emerging in Engineering Research*, 9(2), 60–65. <https://doi.org/10.30534/ijeter/2021/08922021>
12. Goiko A. F., Sorokina L. V., Simulation of the range of economic security of contracting construction enterprises // *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2024. No. 34-02. P. 59–74. DOI: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2024-34-00-038>.
13. Chekh, N., Vershynina, D., & Lub, A. (2019). The main risks of economic security of the construction industry enterprises, their identification and management. *Innovative Technologies and Scientific Solutions for Industries*, 2(8), 113–124. <https://doi.org/10.30837/2522-9818.2019.8.113>
14. Khoma, I., Gaiduchok, O., & Markovych, K. (2023). Modeling the financial flows impact on the diagnosis of an enterprise's economic security level. *Mathematical Modeling and Computing*, 10(2), 458–473. <https://doi.org/10.23939/mmc2023.02.458>
15. Forrester, S. V., Ustinova, G. H., & Popok, L. E. (2021). Economic security of construction industry enterprises. In *IPM 2020. Lecture Notes in Networks and Systems* (Vol. 161, pp. 675–683). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-60926-9_84
16. Berzhanir, I. (2023). Diagnostics of financial security in the internal audit system of the enterprise. *Social Economics*, 65. <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2023-65-08>

ECONOMIC SECURITY AND SUSTAINABILITY OF ECONOMIC SUBJECTS IN CYCLICAL CONDITIONS

Abstract. *In the conditions of modern economic development, characterized by increasing instability, increasing global challenges and the cyclical nature of economic dynamics, the problem of ensuring the economic security of economic entities is becoming particularly relevant. The cyclical nature of economic processes determines the change in the operating conditions of enterprises, the transformation of risks and threats, as well as the need to adapt management systems to the phases of economic growth, recession, crisis and recovery. The construction industry is particularly sensitive to such changes, which is characterized by high capital and resource intensity, long production cycles, significant dependence on the investment environment and fluctuations in solvent demand.*

The article examines the theoretical and methodological principles of managing the economic security and sustainability of economic entities in the construction industry in a cyclical economy. Economic security is considered as a dynamic characteristic that reflects the ability of enterprises to counteract internal and external threats, adapt to macroeconomic fluctuations and ensure the continuity and efficiency of economic activity in the long term. The theoretical basis of the study is the provisions of the theory of economic cycles, systemic and institutional approaches, risk theory and the concept of sustainability.

The study systematizes specific threats and risks inherent in the construction industry at different phases of the economic cycle, in particular financial, investment, production, contract and institutional risks. It is substantiated that their intensity, structure and economic consequences significantly change depending on the phase of the cycle, which necessitates the use of a phase-differentiated approach to economic security management.

Tools for increasing the sustainability of construction enterprises in different phases of the economic cycle are proposed, including diversification of activities, management of financial flows and liquidity, formation of reserves, optimization of costs, development of human capital, implementation of innovative and digital solutions. It is concluded that the integration of risk management, economic security and strategic sustainability allows to increase the adaptive potential of economic entities in the construction industry and ensure their stable development in the conditions of a cyclical economy.

Keywords: *economic security; economic and financial sustainability of enterprises; resilience; cyclical economy; economic cycles; enterprises; risk management; financial sustainability; adaptive management; countercyclical management; crisis phenomena; strategic sustainability; development of construction enterprises; institutional threats; long-term development; economic instability.*

Fedun I.L.

Doctor of Economic Sciences, Professor,
State University of Trade and Economics, Kyiv